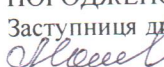
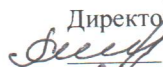
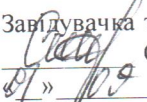
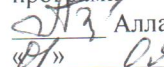

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕХНОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОЛЕДЖ
МИКОЛАЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ПОГОДЖЕНО
Заступниця директора з НР

Ліна МАНДРИК
«01» 09 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор коледжу

Володимир РИБАЧУК
«01» 09 2023 р.

Завідувачка технологічного відділення

Олена СТЕБЛІЧЕНКО
«01» 09 2023 р.

Гарант освітньо-професійної
програми

Алла БОНДАР
«01» 09 2023 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
З НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ**
освітньо-професійний ступінь
фаховий молодший бакалавр
з технології виробництва і переробки продукції тваринництва
освітньо-професійна програма
"Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва"
для здобувачів фахової передвищої освіти
денної форми навчання

Циклова комісія технологічних дисциплін

Освітньо-професійна ступінь - фаховий молодший бакалавр

Галузь знань: 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність 204 «Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Мова викладання – українська

Миколаїв 2023

Робоча програма розроблена на основі Освітньо-професійної програми "Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва" спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» 20 «Аграрні науки та продовольство». Освітньо-кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр. Освітня кваліфікація: фаховий молодший бакалавр з технології виробництва і переробки продукції тваринництва, затвердженої Вченою радою Миколаївського НАУ (протокол № 6 від 22.02.2022р.) та педагогічною радою ВСП «Технологіко-економічного фахового коледжу Миколаївського НАУ» (протокол № 5 від 18.02.2022р.)

Розроблено: канд. екон.наук, завідувачем навчально-виробничої практики, спеціалістом вищої категорії, Мариною **КАРЕБОУ**, ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж МНАУ».

канд. с.-г. наук, викладачем фахових дисциплін вищої категорії, Аллою **БОНДАР**, ВСП «Технологіко-економічного фахового коледжу МНАУ»

Розглянуто на засіданні циклової комісії технологічних дисциплін ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж МНАУ»
Протокол № 1 від 21.08.2023 року

Голова циклової комісії Галина **КАЛИНИЧЕНКО**

Схвалено навчально-методичною радою ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж Миколаївського національного аграрного університету»
Протокол № 1 від 22.08.2023 року

Голова навчально-методичної ради Ляна **МАНДРИК**

Найм пока
Кількіс
Загал год

1.Опис навчальної практики

<i>Найменування показників</i>	<i>Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень</i>	<i>Характеристика навчальної практики</i>	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів –21	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»		
	Спеціальність 204 «Технологія	Курс	
	виробництва і переробки продукції тваринництва»	2-й, 3-й, 4-й	
Загальна кількість годин – 630	Освітньо-кваліфікаційний рівень: Фаховий молодший бакалавр	Семестр	
		4-й,	
		5-й	
		6-й	
		8-й	
		Аудиторних	
			450
		Самостійне вивчення	
			180
		Індивідуальні заняття	
		Вид контролю: залік	

НАВЧАЛЬНІ ПРАКТИКИ

Практичне навчання є складовою частиною навчального процесу і ефективною формою підготовки спеціалістів до їх професійної діяльності.

Метою практики є формування та розвиток у здобувачів фахової передвищої освіти професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретного виробництва, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддями праці в галузі їх майбутньої спеціальності.

Основним завданням навчальної практики здобувачів фахової передвищої освіти є закріплення знань та отримання первинних професійних умінь і навичок з конкретних навчальних дисциплін, ознайомлення зі специфікою майбутньої спеціальності, оволодіння окремими робітничими професіями галузі, підготовка до проходження виробничої практики.

Підсумком навчальної практики є залік з оцінкою, яку виставляє викладач-керівник практики здобувачу фахової передвищої освіти.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях циклової (предметної) комісії, а підсумки практичної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти розглядають на засіданні педагогічної ради не менше одного разу впродовж навчального року.

Навчальні заклади можуть вносити зміни та доповнення. Всі зміни та доповнення, які вносять до програми практики, розглядають циклові комісії та затверджує керівництво навчального закладу.

Орієнтовний розподіл часу

№	Назва практики	Кількість годин			I курс		II курс		III курс		IV курс	
		всього	аудиторні	самостійна робота	1 сем.	2 сем.	3 сем.	4 сем.	5 сем.	6 сем.	7 сем.	8 сем.
1	Ознайомлювальна	84	60	24				84				
2	Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин	84	60	24				84				
3	Розведення сільськогосподарських тварин	42	30	12				42				
4	Годівля сільськогосподарських тварин	94	67	27					94			
5	Технологія виробництва молока і яловичини.	46	33	13						46		
6	Технологія виробництва продукції свинарства	46	33	13						46		
7	Технологія виробництва продукції птахівництва	46	33	13								46
8	Одержання робітничої професії «Лаборант хіміко-бактеріологічного аналізу»	94	67	27						94		
9	Технологія переробки продукції тваринництва з основами виробничої санітарії	46	33	13								46
10	Рішення виробничо-ситуаційних задач	48	34	14								48
Разом		630	450	180				210	94	186		140

1. ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА ПРАКТИКА

Ознайомлювальна практика є першою серед практик освітнього процесу.

Проводиться ознайомлювальна практика на базі виробничого підрозділу навчального закладу, навчально-дослідного господарства, навчально-виробничій фермі, провідних сільськогосподарських підприємствах. Під час виконання ознайомлювальної практики здобувачі фахової передвищої освіти працюють на робочих місцях по виконанню різних сільськогосподарських робіт.

Основні уявлення та знання здобувачі повинні отримати під час проведення практичних занять:

- з загальних питань (основа) - в аудиторіях у вигляді ознайомлювальних лекцій та перегляду навчальних відеофільмів;
- з розведення, годівлі сільськогосподарських тварин та з технології переробки продукції тваринництва – як заняття на виробництві у вигляді екскурсій;
- використання міждисциплінарних зв'язків у процесі вивчення дисципліни "Вступ до спеціальності".

Перед початком практики проводиться вступний інструктаж та інструктаж з охорони праці на робочому місці.

Керівниками практики призначаються викладачі спеціальних дисциплін. Підведення підсумків практики проводиться на основі співбесіди, в процесі якої викладач робить висновки про рівень засвоєння здобувачами знань відповідно до програми практики. У процесі практики здобувачі складають звіт-щоденник про власну діяльність, з яким з'являються на співбесіду.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
1.1	Ознайомлення з господарством навчального закладу та його виробничо-фінансовим станом. Інструктаж з охорони праці.	12	5
1.2	Ознайомлення з виробничими процесами на фермі великої рогатої худоби.	12	5
1.3	Ознайомлення з виробничими процесами на свинофермі	12	5
1.4	Ознайомлення із службою ветеринарної медицини господарства навчального закладу та з цехами переробки продукції тваринництва.	12	5
1.5	Навчальні екскурсії	12	4
Всього		60	24

1.1. Ознайомлення з господарством навчального закладу та його виробничо-фінансовим станом. Інструктаж з охорони праці

Ознайомлення з ґрунтово-кліматичними умовами і економічним станом господарства навчального закладу, правилами внутрішнього розпорядку, обов'язками інженера-технолога, технолога, техніка-технолога, завідуючого фермою, обліковця, інженера-механіка тощо. Заповнення первинних документів з обліку і реалізації тваринницької продукції. Вивчення загальних вимог охорони праці, правил виробничої санітарії, охорони довкілля.

1.2. Ознайомлення з виробничими процесами на фермі великої рогатої худоби

Інструктаж з охорони праці при догляді за тваринами. Ознайомлення з молочнотоварною фермою великої рогатої худоби. Аналіз кормової бази, організація використання пасовищ і зеленого конвеєра. Породи корів, їх коротка характеристика. Ознайомлення з технологією вирощування телят. Організація машинного доїння корів. Виконання робіт з годівлі і догляду за тваринами, підтримання санітарного стану приміщень.

1.3. Ознайомлення з виробничими процесами на свинофермі.

Ознайомлення з приміщеннями свиноферми, групами свиней, їх переміщенням. Ознайомлення з роботою кормоцеху, а саме щодо підготовки кормів до годування: миття, подрібнення, змішування, запарювання. Приготування кормів. Годівля тварин.

1.4. Ознайомлення із службою ветеринарної медицини господарства навчального закладу та з цехами переробки продукції тваринництва.

Ознайомлення зі службою ветеринарної медицини господарства навчального закладу, пунктом штучного осіменіння тварин. Порядок отримання медикаментів, зважування лікарських форм, ознайомлення з

лабораторним посудом. Участь у наданні першої лікувальної допомоги хворим тваринам.

Ознайомлення з обладнанням сховищ для зберігання сільськогосподарської продукції. Ознайомлення з первинною обробкою молока: очищення, охолодження, пастеризація. Охорона праці в цехах переробки продукції.

1.5. Навчальні екскурсії.

Навчальні екскурсії проводяться на підприємствах, в господарствах та науково-дослідних установах метою яких є ознайомлення з технологічними процесами виробництва та переробки продукції тваринництва.

2. АНАТОМІЯ І ФІЗІОЛОГІЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Мета практики - підготувати здобувачів фахової передвищої освіти до продуктивної праці за фахом, що забезпечує створення матеріальних цінностей. Підготовка здобувачів фахової перед вищої освіти до праці відбувається у процесі практичного навчання і передбачає: закріплення та поглиблення знань, одержаних у процесі теоретичного навчання; умінь і навичок практичної діяльності за фахом; опанування науковими методами та формами організації праці, новітніми засобами виробництва й сучасними технологіями; виховання сумлінного ставлення до праці, дисципліни, обраної професії, потреби у систематичному поновленні знань та умінь, творчому застосуванні їх при самостійному вирішенні завдань в умовах реального виробництва.

Завдання практики: прищепити здобувачам навички визначення топографічного розташування внутрішніх органів, кісток, м'язів, суглобів, ділянок тіла тварини, показників фізіологічного стану тварин.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- визначати топографічні розташування внутрішніх органів, м'язів, суглобів, великих зв'язок і судин у сільськогосподарських тварин;
- досліджувати моторну функцію шлунково-кишкового тракту в тварин;
- вимірювати температуру тіла тварин, скорочення м'язів;
- визначати ритми і тип дихання.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
2.1	Остеологія і міологія	20	8
2.2	Система органів травлення та обмін речовин і енергії	20	8
2.3	Система органів дихання, кровобігу і лімфообігу, органів виділення і розмноження	20	8
Всього		60	24

2.1. Osteologia і міологія.

Ознайомлення із розподілом скелета на відділи і ланки. Вивчення типів кісток та будови кістки як органів. Ознайомлення із зв'язковим апаратом, видами зеднання кісток на скелеті, на живих тваринах. Препарування м'язів тулуба, голови, кінцівок.

2.2. Система органів травлення та обмін речовин і енергії.

Вивчення будови органів рогової порожнини, глотки, стравоходу, однокамерного, багатокаммерного шлунків, тонкого та товстого кишечника. Ознайомлення з моторною функцією травного тракту у тварин різних видів. Вивчення моторики тонкого і товстого відділів кишечника, рудця. Спостереження за прийомом корму і води, актом відругування корму і газів у тварин різних видів. Вивчення шлунково-кишкового тракту шляхом аускультатії. Вимірювання температури тіла тварин. Демонстрація авітамінізних тварин.

2.3. Система органів дихання, кровобігу і лімфообігу, органів виділення і розмноження.

Ознайомлення із топографією органів дихання та кровообігу. Визначення кількості дихальних рухів у тварин, ритму дихання, типу дихання. Прослуховування тонів серця в тварин, дослідження пульсу. Ознайомлення із топографією органів сечовиділення і розмноження.

3. РОЗВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН.

Основними завданнями практики є закріплення теоретичних знань, набуття здобувачами фахової передвищої освіти умінь та навичок у визначенні типів конституції, оцінці екстер'єру, обчисленні приростів, оволодінні технікою нумерації різних видів сільськогосподарських тварин.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- проводити оцінку екстер'єру і конституції різних видів сільськогосподарських тварин;
- користуватися вимірювальними інструментами;
- визначати індекси будови тіла сільськогосподарських тварин, аналізувати їх;
- обчислювати абсолютний, середньодобовий, валовий та відносний прирости тварин;
- проводити мічення, присвоювати клички тваринам;
- заповнювати форми зоотехнічного обліку.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
3.1	Оцінка екстер'єру і конституції різних видів сільськогосподарських тварин	10	4
3.2	Облік росту і розвитку сільськогосподарських тварин. Показники контролю за ростом і розвитком	10	4
3.3	Племінний облік у тваринництві, мічення тварин та присвоєння їм кличок. Ідентифікація і реєстрація тварин	10	4
Всього		30	12

3.1. Оцінка екстер'єру і конституції різних видів сільськогосподарських тварин.

Робота з вимірювальними інструментами для оцінки екстер'єру різних видів сільськогосподарських тварин. Проведення окомірної оцінки екстер'єру тварин. Обчислення індексів тілобудови сільськогосподарських тварин. Визначення типів конституції сільськогосподарських тварин за класифікацією М.Ф. Іванова, Г.М. Кулешова та У. Дюрста.

3.2. Облік росту і розвитку сільськогосподарських тварин.

Показники контролю за ростом і розвитком.

Ознайомлення з методами обліку росту сільськогосподарських тварин, технікою обчислення показників, побудова графіків та їх аналіз.

3.3. Племінний облік у тваринництві, мічення тварин та присвоєння їм кличок. Ідентифікація і реєстрація тварин.

Заповнення документів первинного і племінного обліку, оволодіння технікою нумерації всіх вадів сільськогосподарських тварин, присвоєння кличок, ознайомлення з планами племінної роботи. Ідентифікації і реєстрація тварин.

4. ГОДІВЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Завдання практики: набуття здобувачами фахової передвищої освіти умінь та навичок по відбору середніх проб кормів та органолептичній оцінці їх якості.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен знати:

- методи зоотехнічного аналізу і способи оцінки поживності кормів;
- значення окремих поживних і біологічно-активних речовин для організму тварин та їх вплив на продуктивність, стан здоров'я, якість продукції, технологічні властивості кормів;
- сучасні та перспективні технології зберігання і підготовки кормів до годівлювання тварин;
- методи оцінки якості кормів;
- методи контролю повноцінного живлення тварин.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
4.1	Взяття середніх проб кормів і аналіз їх якості.	13	5
4.2	Визначення потреби кормів для громадського тваринництва.	13	5
4.3	Визначення норм годівлі для великої рогатої худоби різних вікових груп	13	5
4.4	Визначення норми годівлі для свиней різних вікових груп	14	6
4.5	Визначення норми годівлі для сільськогосподарської птиці різних видів.	14	6
Всього		67	27

4.1. Взяття середніх проб кормів і аналіз їх якості.

Ознайомлення із зберіганням та порядок обліку різних видів кормів. Вивчення правил відбору різних видів кормів для аналізу у виробничих умовах. Аналіз якості кормів. Вивчення правил зберігання і консервування кормів. Облік кормів.

4.2. Визначення потреби кормів для громадського тваринництва.

Проведення аналізу щодо раціону громадського тваринництва. Вивчення особливостей та отримання навичок щодо визначення потреб кормів.

4.3. Визначення норм годівлі для великої рогатої худоби різних вікових груп.

Вивчення особливостей нормування годівлі. Ознайомлення щодо правильності складання збалансованих раціонів для великої рогатої худоби різних вікових груп. Аналізувати та визначати норми годівлі ВРХ різних вікових груп.

4.4. Визначення норми годівлі для свиней різних вікових груп.

Вивчення особливостей раціону свиней для різних вікових груп. Ознайомлення щодо правильності складання збалансованих раціонів для свиней різних вікових груп. Відповідно до особливостей вікових груп визначати норму годівлі свиней.

4.5. Визначення норми годівлі для сільськогосподарської птиці різних видів.

Вивчення особливостей раціону годівлі сільськогосподарських птиць в залежності від видів. Навчитися складати відповідний раціон. Провести аналіз та визначити норми годівлі сільськогосподарських птиць для різних видів.

5. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА І ЯЛОВИЧИНИ.

Основними завдання є набуття студентами умінь та навичок виконання технологічних процесів виробництва продукції скотарства.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- оцінювати екстер'єр та конституцію;
- визначати вік тварин різними способами, швидкість молоковіддачі, вгодованість, кондиції; складати звіт про рух поголів'я тварин;
- планувати прирости;
- вираховувати забійну масу, забійний вихід;
- вести первинний і племінний облік молочної продуктивності;
- планувати надій молока;
- бонітувати корів, бугаїв- плідників, молодняк;
- складати зведену бонітувальну відомість, план селекційно-племінної роботи; складати і аналізувати раціони годівлі для тварин різних видів і різного фізіологічного стану;
- годувати молодняк у молочний період;
- застосовувати різні типи відгодівлі; планувати потребу в кормах;
- проводити контрольне доїння;
- відбирати середні проби молока;
- дотримуватися правил техніки безпеки під час роботи з тваринами та в молочній лабораторії;
- використовувати різні методи визначення якості продукції скотарства згідно державних стандартів.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
5.1	Методи оцінки екстер'єру і конституції великої рогатої худоби різних напрямів продуктивності	4	1
5.2	Первинний облік руху поголів'я тварин та контроль за ростом і розвитком.	5	2
5.3	Первинний та племенний облік молочної продуктивності в скотарстві, планування надою молока. Проведення контрольного доїння на фермі та визначення вмісту жиру і білка в молоці.	5	2
5.4	Бонітування великої рогатої худоби. План селекційно-племенної роботи.	5	2
5.5	Нормова годівля корів.	4	2
5.6.	Годівля ремонтного і над ремонтного молодняку в молочний період та молодняку на відгодівлі. Планування потреби в кормах.	5	2
5.7.	Організація праці на фермі та розрахунки в молочному скотарстві.	5	2
Всього		33	13

5.1. Методи оцінки екстер'єру і конституції великої рогатої худоби різних напрямів продуктивності.

Ознайомлення з технікою безпеки під час роботи з тваринами. Окомірна оцінка екстер'єру корів, бугаїв-плідників, молодняка. Взяття основних промірів тварин для побудови графіка-профіля та індексів тілобудови. Визначення живої маси за промірами, віку тварин різними способами. Ознайомлення з міченням тварин. Визначення швидкості молоковіддачі, годованості, кондицій. Ідентифікація та реєстрація тварин.

5.2. Первинний облік руху поголів'я тварин та контроль за ростом і розвитком.

Вивчення і заповнення змісту форм первинного обліку та складання звіту про рух поголів'я по фермі. Планування приростів і контроль за ходом росту, розвитку і відгодівлі тварин. Обчислення забійної маси, забійного виходу залежно від віку і вгодованості тварин.

5.3. Первинний та племенний облік молочної продуктивності в скотарстві, планування надою молока. Проведення контрольного доїня на фермі та визначення вмісту жиру і білка в молоці.

Заповнення форм первинного обліку молочної продуктивності, журналу реєстрації вирощування ремонтного молодняка, племінного свідоцтва, картки племінної корови, картки племінного бугая-плідника. Обчислення показників, що характеризують молочну продуктивність - середній надій, удій за лактацію, середній відсоток жиру і білка, кількість молочного ясиру; побудова лактаційної кривої. Планування надою молока.

5.4. Бонітування великої рогатої худоби. План селекційно-племінної роботи.

План селекційно-племінної роботи. Вивчення інструкції з бонітування корів, бугаїв та молодняка великої рогатої худоби. Бонітування корів, бугаїв-плідників, молодняка. Заповнення зведеної відомості за результатами

бонітування тварин у господарстві. Аналіз плану селекційно-племінної роботи з великої рогатої худоби.

5.5. Нормова годівля корів.

Визначення і аналіз норм годівлі. Ознайомлення щодо правильності складання кормових раціонів для корів різного фізіологічного стану та їх аналіз.

5.6. Годівля ремонтного і надремонтного молодняку в молочний період та молодняку на відгодівлі. Планування потреби в кормах.

Вігодівля і догляд молодняку в молочний період. Складання і аналіз схеми годівлі молодняку в господарстві. Контроль за ростом і розвитком. Типи відгодівлі та годівлі молодняку в різні періоди року. Оплата корму приростом, структура раціону. Годівля молодняку на відгодівлі. Складання кормових раціонів для худоби на відгодівлі. Планування потреби в кормах на підставі річної структури раціону та річної потреби в кормах різних статевих-вікових груп.

5.7. Організація праці на фермі та розрахунки в молочному скотарстві.

Вивчення і аналіз розпорядків дня для працівників по обслуговуванню різних статевих-вікових груп тварин. Первинна обробка молока на фермі та розрахунки в молочному скотарстві. Приймання молока, очищення, зважування, охолодження і підготовка його до транспортування.

Навчитися перераховувати масу молока з літрів у кілограми і навпаки, перераховувати молоко і вершки на молоко базисної жирності, визначати товарність молока і оплату за нього.

6. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ СВИНАРСТВА.

Основним завданням практики є набуття здобувачами фахової передвищої освіти умінь та навичок з виконання технологічних процесів у свинарстві.

Результатом проходження практики є те що здобувач фахової передвищої освіти повинен знати, як:

- проводити оцінку екстер'єру свиней залежно від напрямку продуктивності;
- визначати м'ясні і відгодівельні якості тварин на підставі даних про контрольну відгодівлю;
- визначати тип конституції, напрям продуктивності, проводити мічення тварин різними способами;
- складати плани парувальних і опоросів при застосуванні турових, цілорічних, потоково-циклічних опоросів;
- складати раціони годівлі для різних статевих-вікових груп свиней;
- проводити їх аналіз;
- проводити аналіз розпорядку дня при різних технологіях утримання тварин;
- вести первинний та племінний зоотехнічний облік, звітність;
- проводити оцінку свиноматок, кнурів-плідників і молодняку під час бонітування;
- складати зведену бонітувальну відомість.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
6.1	Екстер'єр, конституція свиней, зв'язок їх з продуктивністю	8	3
6.2	Облік в свинарстві. Бонітування свиней	8	3
6.3	Технологія годівлі і утримання свиней. Відтворення стада в свинарстві. Виробництво свинини в спеціалізованих та фермерських господарствах	8	3
6.4	Забій свиней, обробка і зоробка туш	9	4
Всього		33	13

6.1. Екстер'єр, конституція свиней, зв'язок їх з продуктивністю.

Ознайомлення та визначення бальної оцінки екстер'єру, типу конституції, напряму продуктивності. Проведення нумерації тварин. Взяття промірів, визначення живої маси тварин та м'ясних і відгодівельних якостей свиней.

6.2. Облік в свинарстві. Бонітування свиней.

Заповнення форм первинного обліку, складання звіту про рух тварин; заповнення книг обліку парувань і осіменінь, вирощування ремонтного молодняка, книги обліку приплоду і опоросу, племінного свідоцтва, карток племінної свиноматки і кнура-плідника, обліку продуктивності кнура-плідника.

Проведення технологічних розрахунків при потоко-цеховій системі виробництва свинини. Оцінка свиноматок, кнурів-плідників і молодняка за бонітувальною інструкцією. Складання зведеної бонітувальної відомості для свиней. Розробка заходів щодо племінної роботи на основі проведеного бонітування.

6.3. Технологія годівлі і утримання свиней. Відтворення стада в свинарстві. Виробництво свинини в спеціалізованих та фермерських господарствах.

Аналіз розпорядку дня при різних системах утримання тварин, складання кормових раціонів, балансування їх за всіма поживними речовинами та аналіз. Складання рецепта комбікорму. Ознайомлення з технологією утримання, годівлею свиней, організацією праці і основними виробничими показниками комплексу зі свинарства.

Складання плану парувань і опоросів при впровадженні турових, цілорічних, сезонних, потоково-циклічних опоросів та їх аналіз. Складання плану парувань та опоросів для забезпечення працівників господарства необхідною кількістю поросят. Ознайомлення з формами і типами свинарських господарств. Аналіз діяльності передових фермерських господарств.

6.4. Забій свиней, обробка та розбирання туш.

Експедиція на м'ясокомбінат. Ознайомлення з технікою забою, а також технологією обробки та розбирання туші свиней.

7. ТЕХНОЛОГІЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ПТАХІВНИЦТВА.

Основним завданням практики є набуття умінь та навичок виконання технологічних процесів у птахівництві.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- аналізувати основні економічні показники птахофабрики;
- планувати племінну роботу окремих цехів.

Знати:

- методику розрахунку та приготування повнораціонних кормових сумішей для птиці.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
7.1	Вивчення технологічних процесів на птахіфабрики	11	4
7.2	Інкубація яєць	11	4
7.3	Нормування годівлі птиці за широким комплексом поживних речовин	11	5
Всього		33	13

7.1. Вивчення технологічних процесів на птахіфабрики

Ознайомлення з технологією виробництва яєць і м'яса. Вивчення технологічних схем і карт вирощування молодняка. Особливості годівлі і утримання птиць. Ознайомлення з племінною роботою на птахофабриці. Аналіз основних виробничих показників.

7.2. Інкубація яєць.

Ознайомлення з порядком та особливостями відбору яєць для інкубації. Отримання знань та навичок стосовно роботи інкубаційного цеху, з режимом інкубації та забійного цеху. Також ознайомлення з роботою цеху з переробки яєць та побічної продукції.

7.3. Нормування годівлі птиці за широким комплексом поживних речовин.

Ознайомлення та порядок складання раціонів. Освоєння прийомів нормування поживних речовин у раціонах годівлі сільськогосподарської птиці. Складання комплексів поживних комбікормів для відгодівлі курей-несучок.

8. ОДЕРЖАННЯ РОБІТНИЧОЇ ПРОФЕСІЇ «ЛАБОРАНТ ХІМІКО-БАКТЕРІОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ»

Основним завданням практики є оволодіння базовими методиками проведення хіміко-бактеріологічних досліджень.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- працювати з обладнанням і приладами бактеріологічної лабораторії;
- готувати поживні середовища, фіксованого та зафарбованого мазка;
- ставити серологічні реакції;
- проводити хіміко-бактеріологічний аналіз води, повітря, ґрунту, кормів, продуктів тваринництва.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
8.1	Призначення бактеріологічної лабораторії, її основне обладнання та правила з охорони праці при роботі з мікроорганізмами.	8	4
8.2	Виконання робіт у бактеріологічній лабораторії.	8	4
8.3	Основи асептики та антисептики. Стерилізація	8	4
8.4	Живильні середовища та способи їх приготування. Методи стерилізації.	8	4
8.5	Отримання й підготовка матеріалу для бактеріологічного дослідження, транспортування та зберігання матеріалу. Приготування бактеріологічних препаратів.	8	4
8.6.	Хіміко-бактеріологічний аналіз повітря та ґрунту.	9	3
8.7.	Хіміко-бактеріологічний та органолептичний аналіз води, кормів та продуктів тваринництва.	9	2
8.8.	Санітарно-бактеріологічне дослідження змивів з рук, одягу, інвентарю та устаткування.	9	2
Всього		67	27

8.1. Призначення бактеріологічної лабораторії, її основне обладнання та правила з охорони праці при роботі з мікроорганізмами.

Вивчення призначення бактеріологічної лабораторії та навчальній лабораторії. Ознайомлення щодо особливостей та правил роботи в бактеріологічній лабораторії. Основне обладнання бактеріологічної лабораторії.

8.2. Виконання робіт у бактеріологічній лабораторії.

Ознайомлення з роботою бактеріологічної лабораторії. Вивчення лабораторного посуду. Особливості роботи з хімічними реактивами. Правила зважування, приготування розчинів та фільтрування.

8.3. Основи асептики та антисептики. Стерилізація.

Поняття асептики та антисептики Правила та особливості дезінфекції. Набуття навиків щодо миття та підготовка до стерилізації лабораторного посуду та його стерилізація. виготовлення дезінфікуючих розчинів та правила дезінфекції відпрацьованого матеріалу, робочого місця, інструментарію, лабораторного посуду, рук тощо.

8.4. Живильні середовища та способи їх приготування. Методи стерилізації.

Ознайомлення та отримання інформації про живильні середовища та їх класифікації. Вивчення техніки приготування живильних середовищ. Методи стерилізації різних видів середовищ.

8.5. Отримання й підготовка матеріалу для бактеріологічного дослідження, транспортування та зберігання матеріалу.

Приготування бактеріологічних препаратів.

Правила відбору, зберігання та транспортування матеріалу для бактеріологічного дослідження. Вивчення методів бактеріологічних досліджень. Ознайомлення з барвниками та методи їх застосування для забарвлення бактерій. Техніка приготування фіксованого та зафарбованого мазка. Приготування препаратів мікроорганізмів. Виділення чистих культур бактерій.

8.6. Хіміко-бактеріологічний аналіз повітря та ґрунту.

Ознайомлення з будовою приладів та устаткування для відбору проб ґрунту. Вивчення правил відбирання проб ґрунту та визначення поглинальної здатності ґрунту. Поняття щодо змішаних зразків ґрунту. Практичне ознайомлення з будовою приладів для визначення температури, відносної вологості та швидкості руху повітря. Техніка та правила відбирання проб повітря. Набуття навичок щодо фізико – хімічних та бактеріологічних досліджень повітря та ґрунту.

8.7. Хіміко-бактеріологічний та органолептичний аналіз води, кормів та продуктів тваринництва.

Прилади устаткування для відбору проб води, кормів та продуктів тваринництва. Правила та техніка відбору проб води, кормів та продуктів тваринництва та їх органолептичні, фізико–хімічні та бактеріологічні дослідження.

8.8. Санітарно-бактеріологічне дослідження змивів з рук, одягу, інвентарю, устаткування.

Правила санітарно-бактеріологічного дослідження щодо змивів з рук, одягу, інвентарю, устаткування. Отримання навичок з питань правильності технологій визначення загальної кількості мікробів, виявлення стафілококів та визначення наявності бактерій групи кишкових паличок.

9. ТЕХНОЛОГІЯ ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА З ОСНОВАМИ ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ.

Основними завданнями практики є: набуття здобувачами фахової передвищої освіти професійних умінь і навичок із технології переробки продукції тваринництва з основами ветеринарної санітарії, одержаних при вивченні спеціальних предметів, набуття практичного досвіду, розвиток професійного мислення, набуття навичок організаторської та громадсько-корисної роботи в умовах трудового колективу.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **знати:**

- фактори, які впливають на м'ясну і молочну продуктивність і якість м'яса та молока;
- способи транспортування забійних тварин і продуктів, що швидко псуються;
- породи тварин та напрямки їх продуктивності;
- основи промислової переробки продукції тваринництва;
- правила приймання-здачі тварин і птиці на підприємствах м'ясної промисловості;
- санітарні вимоги до забійних та переробних підприємств, їх структуру;
- проблеми та перспективи розвитку переробних галузей.

Уміти:

- визначати вгодованість тварин відповідно до діючих стандартів;
- виконувати операції із забою та переробки туш тварин і птиці;
- визначати якість сировини та встановлювати причини її погіршення;
- оформляти і вести документацію;
- проводити органолептичну оцінку і лабораторний аналіз продукції тваринництва.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
9.1	Ознайомлення з підприємством по переробці м'ясної продукції. Організація здачі сільськогосподарських тварин і птиці на переробне підприємство. Приймання тварин на забій.	8	3
9.2	Технологія забою і первинна переробка сільськогосподарських тварин і птиці.	8	3
9.3	Технологія виробництва ковбасних виробів і м'ясокопченостей. Виробнича санітарія.	8	3
9.4	Технологія виробництва м'ясних баночних консервів. Відбір проб, проведення випробовувань м'ясної готової продукції. Санітарна оцінка.	9	4
Всього		33	13

9.1. Ознайомлення з підприємством по переробці м'ясної продукції. Організація здачі сільськогосподарських тварин і птиці на переробне підприємство. Приймання тварин на забій.

Ознайомитись з основними і допоміжними цехами, структурою управління; основними посадовими обов'язками техника-технолога і майстра виробничої ділянки; асортиментом продукції, що виробляється: планами підприємства; заходами по підвищенню якості продукції; зниженню її собівартості; економічному витрачання сировини і матеріалів.

Також ознайомитись з діючими правилами і типовими інструкціями по охороні праці, виробничій санітарії, пожежній безпеці; з правилами поведінки на території підприємства, на робочих місцях, з організацією праці та нормами виробітку.

Ознайомитися з організацією транспортування сільськогосподарських тварин і птиці, зважуванням, прийомом на забій. Навчитися оформляти приймально-передавальні документи. Отримати повну інформація щодо вимог до місць забою тварин.

9.2. Технологія забою і первинна переробка сільськогосподарських тварин і птиці.

Ознайомитися з технологічними процесами оглушення великої рогатої худоби, свиней, птиці; знекровлення і збором крові; зняття шкури з туші; видалення внутрішніх органів черевної та грудної порожнини; розпилювання туші по хребту. Навчитися визначати категорії вгодованості забійних тварин відповідно до діючих стандартів та правила зважування туші. Порядок та особливості клеймування органів і туші тварин.

9.3. Технологія виробництва ковбасних виробів і м'ясокопченостей.

Виробнича санітарія.

Ознайомитися з асортиментом ковбасних виробів і м'ясокопченостей, технологічними процесами виробництва, а саме посол м'яса та дозрівання. Правилами та технологіями подрібнення, приготування фаршу, шприцювання, осаджування та термічної обробки. Ознайомитися з діючими стандартами,

технологічними інструкціями і рецептами виготовлення ковбасних виробів та м'ясокопченостей, терміном зберігання і реалізацією. Проводити дослідження ковбасних виробів.

9.4. Технологія виробництва м'ясних баночних консервів. Відбір проб, проведення випробовувань м'ясної готової продукції. Санітарна оцінка.

Вивчити технології виготовлення м'ясних баночних консервів. Ознайомитися з підготовкою основної і допоміжної сировини, яка використовується відповідно до рецептури виготовлення консервів. Ознайомитися з технологічним обладнанням, рівнем механізації і автоматизації виробництва. Проводити аналіз та робити санітарну оцінку консервів.

Навчитись відбирати проби різних видів готової продукції та готувати проби до аналізу. Отримати навички щодо проведення випробовувань основних показників готової м'ясної продукції та оцінки якості готової продукції.

10. РІШЕННЯ ВИРОБНИЧО-СИТУАЦІЙНИХ ЗАДАЧ.

Основним завданням практики є оволодіння навичками аналізу виробничого і економічного стану галузі тваринництва та планування її розвитку.

Як результат проходження практики здобувач фахової передвищої освіти повинен **вміти**:

- аналізувати показники ефективності розвитку галузей тваринництва;
- планувати поголів'я тварин, їх продуктивності, виоробництва і реалізації продукції тваринництва;
- визначати потреби в кормах;
- визначати потреби витрат сировини і виходу готової продукції переробки.

Орієнтований розподіл бюджету часу

№	Назва теми	Кількість годин	
		Аудиторні	Самостійні
10.1	Аналіз виробничих і економічних показників розвитку галузі тваринництва. Складання плану парувань і надходження приплоду великої рогатої худоби та свиней.	7	3
10.2	Планування щомісячного обороту стада великої рогатої худоби.	7	3
10.3	Планування виробництва і реалізації молока	7	3
10.4	Планування щомісячного обороту стада свиней і виробництва продукції свинарства	7	3
10.5	Планування потреби в кормах для тваринництва. Планування витрат сировини і виходу готової продукції переробки. Аналіз впливу якості продукції на результати виробництва. Виявлення резервів збільшення прибутку в тваринництві.	6	2
Всього		34	14

10.1. Аналіз виробничих і економічних показників розвитку галузі тваринництва. Складання плану парувань і надходження приплоду великої рогатої худоби та свиней.

Аналіз чисельності поголів'я тварин, структури стада, продуктивності тварин і валового виробництва продукції тваринництва. Аналіз собівартості продукції тваринництва, прибутковості її та рівня рентабельності.

Розробка плану парувань та надходження приплоду великої рогатої худоби і свиней на основі вихідних даних про щомісячне поголів'я тварин по групах за віком, строки парування і отримання приплоду, норми вибракування тварин основного стада, про вихід приплоду тварин та сервіс-період.

10.2. Планування щомісячного обороту стада великої рогатої худоби.

Складання щомісячного обороту стада великої рогатої худоби за статеві-віковими групами на основі плану парувань і надходження приплоду, поголів'я тварин на початок року по групах, норм вибракування, періодів їх вирощування та відгодівлі, віку і маси тварин.

10.3. Планування виробництва і реалізації молока.

Планування щомісячного виробництва і реалізації молока на основі поголів'я корів за оборотом стада великої рогатої худоби, щомісячним надоєм молока від однієї корови, рівнем товарності молока.

10.4. Планування щомісячного обороту стада свиней і виробництва продукції свинарства.

Складання щомісячного обороту стада свиней за статеві-віковими групами на основі плану парувань і надходження приплоду свиней. Аналіз та розподіл за критеріями на початок року: поголів'я тварин по групах на початок року, норм вибракування, періодів вирощування, відгодівлі і реалізації тварин та їх маси.

10.5. Планування потреби в кормах для тваринництва. Планування витрат сировини і виходу готової продукції переробки. Аналіз впливу якості продукції на результати виробництва. Виявлення резервів збільшення прибутку в тваринництві

Розрахунок щомісячного виходу вершків, масла і сирів від переробки реалізованого молока. Також розрахунок м'яса великої рогатої худоби і свиней при забої на основі запланованого обсягу реалізації продукції та норм виходу готової продукції при переробці. Виявлення впливу якості реалізованої продукції на ефективність галузей тваринництва за даними про реалізацію та ціни на продукцію залежно від її якості. Розрахунок збільшення суми прибутку за рахунок зростання обсягів реалізації продукції, її якості та зниження собівартості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова

1. Берник І.М., Ветеринарно-санітарна експертиза продуктів тваринного і рослинного походження. Навч. посіб. Вінниця. Видав. центр ВНАУ, 2020. 232с.
2. Гаврилін П.М., Оліяр А.В. Анатомія свійських тварин. Курс лекцій: навч. посібн. Дніпро: Поліграфцентр «Формат», 2022. 235 с.
3. Кравченко О.О. Збереження та контроль якості кормів. Конспект лекцій. - Миколаїв : МНАУ, 2016. - 111 с.
4. Мазуркевич А. Й., Трокоз В. О., Карповський В. І. Фізіологія сільськогосподарських тварин: практикум. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 240 с.
5. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби: монографія / О.І. Колісник та ін. - К.: «ЦП Компринт», 2018. – 429 с
6. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин. Підручник. Видавництво «Універсальна книга», 2023. 510с.
7. Технологія кормів та кормових добавок: навч. посіб./ К.М. Сироватко. - Вінниця: ВНАУ, 2020.- 263 с.
8. Царук Л.Л. Використання пробіотика лактісан у годівлі курчат-бройлерів. Зб. наук. праць ВНАУ. Аграрна наука та харчові технології. 2019. Вип.2 (105).
9. Чудак Р.А. Мінеральний вміст яєць за дії пробіотика. Монографія. Лондон 2018. С. 18-21.

Допоміжна

1. Кириченко Г.Д. Технологія виробництва продукції птахівництва: Електронний підручник. Агроосвіта. 2017. 214 с.
2. Костенко В. І. Технологія виробництва молока і яловичини: практикум / В. І. Костенко.К.: Агроосвіта, 2013.- С. 161-167.
3. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби: монографія / О.І. Колісник та ін. - К.: «ЦП Компринт», 2018. – 429 с

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова

1. Берник І.М., Ветеринарно-санітарна експертиза продуктів тваринного і рослинного походження. Навч. посіб. Вінниця. Видав. центр ВНАУ, 2020. 232с.
  2. Гаврилін П.М., Оліяр А.В. Анатомія свійських тварин. Курс лекцій: навч. посібн. Дніпро: Поліграфцентр «Формат», 2022. 235 с.
  3. Кравченко О.О. Збереження та контроль якості кормів. Конспект лекцій. - Миколаїв : МНАУ, 2016. - 111 с.
  4. Мазуркевич А. Й., Трокоз В. О., Карповський В. І. Фізіологія сільськогосподарських тварин: практикум. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 240 с.
  5. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби: монографія / О.І. Колісник та ін. - К.: «ЦП Компрінт», 2018. - 429 с
  6. Проваторов Г.В., Проваторова В.О. Годівля сільськогосподарських тварин. Підручник. Видавництво «Універсальна книга», 2023. 510с.
  7. Технологія кормів та кормових добавок: навч. посіб./ К.М. Сирватко. - Вінниця: ВНАУ, 2020.- 263 с.
  8. Царук Л.Л. Використання пробіотика лактисан у годівлі курчат-бройлерів. Зб. наук. праць ВНАУ. Аграрна наука та харчові технології. 2019. Вип.2 (105).
  9. Чудак Р.А. Мінеральний вміст яєць за дії пробіотика. Монографія. Лондон 2018. С. 18-21.
- Допоміжна**
1. Кириченко Г.Д. Технологія виробництва продукції птахівництва: Електронний підручник. Агроосвіта, 2017. 214 с.
  2. Костенко В. І. Технологія виробництва молока і яловичини: практикум / В. І. Костенко. К.: Агроосвіта, 2013.- С. 161-167.
  3. М'ясна продуктивність великої рогатої худоби: монографія / О.І.

Колісник та ін. - К.: «ЦП Компрінт», 2018. - 429 с

4. Ніколасвич В. І. Анатомія і фізіологія сільськогосподарських тварин. Вид-во: Аграрна освіта, 2014. 511 с.
5. Полегенька М.А. Аналіз сучасного стану виробництва продукції птахівництва в Україні. Економіка та держава. 2019. №3. С. 137-143.

Електронні ресурси

1. Державний науково-дослідний контрольний інститут ветеринарних препаратів та кормових добавок: <http://www.scivp.lviv.ua/>
2. Інститут експериментальної та клінічної ветеринарної медицини: <http://auri.lviv.ua/>
3. Державний науково-дослідний інститут з лабораторної діагностики та ВСЕ: <http://vet.gov.ua/>.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/node/1539>

Розробники програми

Канд. екон. наук, завідувач навчально-виробничої практики, спеціаліст вищої категорії
ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж МНАУ»

Марина КАРЕБА

Канд. е-т, наук, викладач фахових дисциплін вищої категорії
ВСП «Технологіко-економічний фаховий коледж МНАУ»

Алла БОНДАР